

ภาวะการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญา

นายสมนึก ชัยเดชสุริยะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

ISBN 974-576-486-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

15663

I 17498077

BURDEN OF PROOF : CONTRACTUAL ASPECTS

Mr. Somnuk Chaidejsuriya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Graduate School

Chulalongkorn University

1989

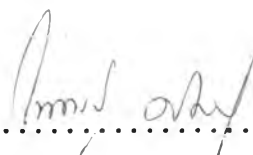
ISBN 974-576-486-8

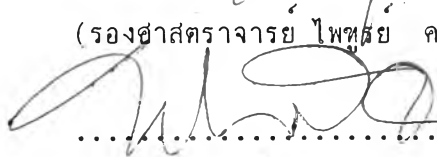
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ภาวะการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญา
เสนอโดย	นายสมนึก ชัยเดชสุริยะ
ภาควิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มุรธา วัฒนะชีวะกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

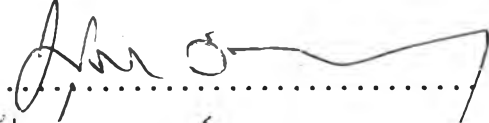

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ พิพัฒน์ จักรางกูร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ เรียงธรรม ลัดพลี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มุรธา วัฒนะชีวะกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ เข้มชัย ชิตวงศ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมนึก ชัยเดชสุริยะ : ภาระการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญา (BURDEN OF PROOF ; CONTRACTUAL ASPECTS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. มุรธา วัจนะชีวะกุล, 185 หน้า.

สัญญาเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ผูกพันกัน อันเป็นการกอหนระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติผิดสัญญา ย่อมก่อให้เกิดอำนาจฟ้องแก่คู่สัญญาที่ได้รับความเสียหาย

คดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลนั้น ศาลจะกำหนดประเด็นข้อพิพาทโดยพิจารณาจากคำฟ้องและคำให้การซึ่งเป็นคำคู่ความ โดยประเด็นข้อพิพาทที่ศาลจะตงวินิจฉัยมีอยู่สองอย่างคือ ปัญหาขอเท็จจริง และปัญหาขอกฎหมาย ปัญหาขอเท็จจริงใดแกขอใดซึ่งเป็นมูลคดีหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดคดีขึ้นซึ่งคู่ความจะตงนำสืบ ส่วนปัญหาขอกฎหมายนั้นคู่ความไม่ตงนำสืบ ศาลวินิจฉัยไ้เอง

ภาระการพิสูจน์ หมายถึง หน้าที่ที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะตงนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้เห็นจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยมีผลต่อการแพ้ชนะคดีของคู่ความโดยตรง กล่าวคือ ทำให้คู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ทราบว่าจะตงเตรียมพยานหลักฐานเข้าสืบต่อศาลอย่างไร ในการซึ่งนำพยานศาลตงคว่าประเด็นนั้น ๆ คู่ความฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์ นอกจากนี้ยังเป็นขอที่ศาลนำมากำหนดในวันซึ่งตงสดานให้คู่ความฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะศาลจะให้คู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์มีหน้าที่นำสืบก่อน

โดยเหตุที่ภาระการพิสูจน์มีความสำคัญต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวข้างต้น การกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์จึงตงเป็นไปตามกฎหมายลักษณะพยาน แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 ใ้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดภาระการพิสูจน์อยู่เพียงสองหลัก คือ "หลักผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นตงพิสูจน์" กับ "หลักข้อสันนิษฐานในกฎหมาย" เท่านั้น ซึ่งหากบังคับให้ศาลตงใช้หลักเกณฑ์จำกัดอยู่แต่เพียงเท่าทกฎหมายบัญญัติไว้ ก็อาจเกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความและรูปคดีที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในคดีที่เป็นมูลหนี้สัญญา

วิทยานิพนธ์นี้ได้อธิบายหลักกฎหมายและสรุป รวมทั้งขอเสนอแนะการกำหนดภาระการพิสูจน์ของรูปแบบประเด็นข้อพิพาทต่าง ๆ ในคดีที่เกี่ยวข้องกับมูลหนี้สัญญาด้วย

ภาควิชานิติศาสตร์.....
สาขาวิชานิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา2531.....

ลายมือชื่อนิติต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

SOMNUK CHAIDEJSURIYA : BURDEN OF PROOF : CONTRACTUAL ASPECTS. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. MOORATA WATANASHEEVAKUL, 185 PP.

A contract is an expressed intent of two or more persons that creates legal relationship of rights and obligations such that of creditor and debtor. and if one of the party should be in breach thereof the other party shall be entitled to institute a legal action against him.

In any litigation that appears before the court there are two issues to be deduced and determined, from the Statement of Claim and the Answer, by the court, namely, the issues of fact and the issues of law. The issue of fact is the arguments or the "subject matter of the case" which the parties have to prove while the issue of law will be decided by the court itself.

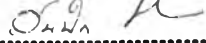
Burden of proof means the necessity or duty of affirmatively proving a fact or facts in dispute on an issue raised between the parties to satisfy the court. The burden of proof is said to be an indicator to the out come of the case. Usually the party who bears the burden of proof must also bears the burden of adducing evidence. In weighing the evidences to determine the case, the court will determine which party bears the burden of proof and on what issues. In addition, on the day of the settlement of issues the court will also determine who has the priority of presenting his case. The court usually allows the party with the burden of proof the proceed first.

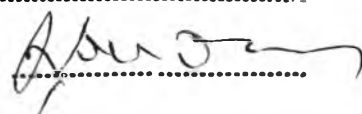
Since the burden of proof is critical to civil proceeding, as hereinbefore said, any determination of which party bears the burden of proof must be in accordance with the law of evidence. Under the Civil Procedure Code section 84, there are only 2 rules governing the burden of proof i.e. one who pleads an existence of a fact bears the burden of proof and presumptions of law.

The court can not be bound only to these two legally imposed rules if equity is to be found, especially when such case involves delicate contractual obligations.

This Thesis is aiming at explaining, summerising and recommending the burden of proof in various disputes concerning contractual obligations.

ภาควิชานิติศาสตร์.....
สาขาวิชานิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา2531.....

ลายมือชื่อนิติด.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ มุรธา วัฒนชะวะกุล และท่านอาจารย์ เข็มชัย ชูติวงศ์ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งให้คำแนะนำและแนวความคิดต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ยังได้ตรวจตรา แก้ไขให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ท่านอาจารย์ เรืองธรรม ลักพลี ท่านอาจารย์ พิพัฒน์ จักรางกูร ท่านอาจารย์ พรเพชร วิชิตชลชัย และ ท่านรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่ออาจารย์ทั้งหกท่านไว้ ณ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ โสวิไลกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์และรุ่นพี่ของผู้เขียน ที่ได้กรุณาส่งเสริมและสนับสนุนผู้เขียนในด้านการเรียนเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ประพนธ์ ศาคะมาน ท่านอาจารย์ วิชัย ตันติกุลานันท์ ท่านอาจารย์ จริญญา ภักดีธนากุล ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นการเสริมสร้างวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์สูงสุด

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณกิ่งกมล สีนมา และ คุณกฤษณา อนุชน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการค้นข้อมูลและเอกสาร ตลอดจนคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง และขอขอบคุณ คุณประภัสร์ จงสงวน และ คุณภาวนา เนียมลอย ที่ช่วยเหลือในการแปลคำราและเอกสารภาษาต่างประเทศให้กับผู้เขียน นอกจากนี้ยังขอขอบคุณ คุณวิริยะ มีชัย และ คุณเบญจมาศ แยมยิ้ม ที่ช่วยในการจัดพิมพ์และพิสูจน์อักษรในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายที่สุดผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คงจะมีคุณค่าและประโยชน์ในการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้างไม่มากนักน้อย ความดีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้กับบิดามารดาของผู้เขียน สถาบันการศึกษาแห่งนี้ และบูรพาจารย์ทุก ๆ ท่าน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	5
3. ขอบเขตของวิทยานิพนธ์	5
4. วิธีดำเนินการวิจัย	6
5. ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดการระงับการพิสูจน์	7
1. ขอบพิจารณาทั่วไป	7
2. ความหมายของคำว่าการระงับการพิสูจน์	10
3. หลักเกณฑ์การกำหนดการระงับการพิสูจน์	19
3.1 หลักผู้ใดกล่าวอ้างผู้นต้องพิสูจน์	19
3.2 หลักเรื่องข้อสันนิษฐาน	23
3.2.1 ข้อสันนิษฐานในข้อเท็จจริง	25
3.2.2 ข้อสันนิษฐานในข้อกฎหมาย	26
3.2.2.1 ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด	28
3.2.2.2 ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด	29
3.3 หลักผู้กล่าวอ้างความผิดปกติธรรมดา	33
3.4 หลักผู้ใดกล่าวอ้างในเชิงปฏิเสธ	37
3.5 หลักข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะ	39
3.6 หลักเรื่องการระงับการพิสูจน์ตกอยู่แก่ฝ่ายที่ต้องแพคดี	45

4.	หน้าที่นำสืบก่อน	49
5.	ผลของการมีภาระการพิสูจน์	55
6.	มาตรฐานการพิสูจน์ (Standard of proof)	58
บทที่ 3	การกำหนดภาระการพิสูจน์ในระบบ Common Law	62
1.	ข้อพิจารณาโดยทั่วไป	62
2.	ความหมายของภาระการพิสูจน์	63
2.1	ภาระในการนำพยานหลักฐานมาสืบ (burden of producing evidence)	64
2.2	ภาระในการโน้มน้าวให้เชื่อตามที่กล่าวอ้าง (Risk of nonpersuasion or persuasion burden)	65
3.	การกำหนดภาระการพิสูจน์ (Allocation of burden of proof)	66
3.1	การกำหนดภาระการพิสูจน์ในความหมายของการนำพยาน หลักฐานมาสืบ	66
3.1.1	ถือหลักคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างขอเท็จจริงใด ต้องพิสูจน์ขอเท็จจริงนั้น	66
3.1.2	ถือหลักแห่งข้อสันนิษฐาน (presumption) มาเป็น ฐานในการกำหนดภาระการพิสูจน์ โดยถือว่าเมื่อมี ข้อสันนิษฐานเป็นคุณแก่ฝ่ายใด คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ต้องมีภาระการพิสูจน์หักล้างข้อเท็จจริงนั้น	68
3.1.3	ถือหลักผู้ใดกล่าวอ้างความผิดปกติธรรมดา ผู้นั้นมี ภาระการพิสูจน์ขอเท็จจริงนั้น	74
3.1.4	ถือหลักภาระการพิสูจน์ตกอยู่แก่ฝ่ายที่ต้องแพ้คดี ..	74
3.1.5	ถือหลักข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ ฝ่ายนั้นก็มีภาระการพิสูจน์ ...	75

3.2	การกำหนดการพิจารณาพิสูจน์ในความหมายของการโน้มน้าวให้เชื่อตามที่กล่าวอ้าง	78
4.	มาตรฐานการพิสูจน์ (Standard of proof)	80
4.1	มาตรฐานการพิสูจน์แบบ Prove beyond reasonable doubt	81
4.2	มาตรฐานการพิสูจน์แบบ Preponderance of the evidence	82
บทที่ 4	การกำหนดการพิจารณาพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญาตามกฎหมายไทย	86
1.	ข้อความทั่วไป	86
1.1	ข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปหรือไม่อาจโต้แย้งได้โดยถือเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลรู้อเอง	87
1.1.1	ถ้อยคำภาษาไทย	88
1.1.2	ขนบธรรมเนียมประเพณี	88
1.1.3	สิ่งธรรมดาธรรมชาติ	89
1.1.4	กิจการความเป็นไปของบ้านเมือง	89
1.2	ข้อเท็จจริงที่ศาลตรวจเห็นเอง	89
1.3	ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันหรือถือว่ารับกัน	90
1.3.1	การรับหรือถือว่ารับกันในคดีแพ่ง	91
1.3.2	คำทำ	92
1.4	ข้อสันนิษฐานในกฎหมายที่เป็นคุณ	94
2.	การกำหนดประเด็นข้อพิพาท	95
2.1	คำให้การที่ไม่ก่อให้เกิดประเด็น	97
2.2	คำให้การที่ก่อให้เกิดประเด็นแต่จำเลยไม่มีสิทธินำสืบพยาน	100

3.	รูปแบบประเด็นข้อพิพาทที่มักเกิดขึ้นในมูลคดีสัญญา	102
3.1	ประเด็นเรื่องอำนาจฟ้อง	103
3.2	ประเด็นเรื่องนิติสัมพันธ์	104
3.3	ประเด็นเรื่องความไม่สมบูรณ์ของสัญญา	105
3.4	ประเด็นเรื่องการปฏิเสธสัญญาที่มีหลักฐานเป็นเอกสาร ...	105
3.5	ประเด็นเรื่องการชำระหนี้	106
3.6	ประเด็นเรื่องการผลิตสัญญา	106
3.7	ประเด็นเรื่องค่าเสียหาย	107
3.8	ประเด็นเรื่องอายุความ	107
4.	บทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดการระงับการพิสูจน์	107
4.1	หลักเรื่องผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดต้องมีหน้าที่นำสืบ ...	108
4.2	หลักเรื่องการสันนิษฐาน	112
5.	การกำหนดการระงับการพิสูจน์ในประเด็นข้อพิพาทที่มักเกิดขึ้น ในมูลหนี้สัญญา	113
5.1	การระงับการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องอำนาจฟ้อง	113
5.2	การระงับการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องนิติสัมพันธ์	120
5.2.1	ใ้ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้ทำสัญญากับโจทก์จึงไม่มี นิติสัมพันธ์	121
5.2.2	ใ้การรับว่าได้ทำสัญญากับโจทก์ แต่ปฏิเสธว่า ไม่มีนิติสัมพันธ์	123
5.2.3	ขอยกเว้น	131
5.3	การระงับการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องความไม่สมบูรณ์ ของสัญญา	133
5.4	การระงับการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องปฏิเสธสัญญาที่มีหลักฐาน เป็นเอกสาร	137

5.4.1	โทษการปฏิเสธว่าไม่เคยทำสัญญาตามฟ้อง	137
5.4.2	โทษการรับว่าใดทำสัญญาตามฟ้อง แต่ต่อสู้ว่า โจทก์ไต่ถามขอความหรือจำนวนเงินในสัญญา ให้หนังสือจำนวนมากขึ้น	139
5.5	ภาระการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องการชำระหนี้	144
5.6	ภาระการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องผิดสัญญา	148
5.6.1	คำพิพากษาที่วินิจฉัยให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบ	148
5.6.2	คำพิพากษาที่วินิจฉัยให้จำเลยมีหน้าที่นำสืบ	150
5.6.3	กรณีที่โจทก์ฟ้องว่าทรัพย์สินของโจทก์ซึ่งอยู่ใน ความครอบครองของจำเลยตามสัญญาใดเกิด สูญหายหรือบุบสลาย	151
5.7	ภาระการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องค่าเสียหาย	156
5.7.1	ประเด็นโจทก์ได้รับความเสียหายหรือไม่	156
5.7.2	ประเด็นโจทก์เสียหายเพียงใด	157
5.8	ภาระการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องอายุความ	160
5.8.1	อายุความ	160
5.8.2	ระยะเวลา	162
6.	หลักเกณฑ์ที่ใช้กำหนดภาระการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญา	163
6.1	หลักผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์	163
6.2	หลักข้อสันนิษฐานในกฎหมาย	163
6.3	หลักข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด โดยเฉพาะ.....	164
7.	ปัญหาการกำหนดภาระการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญาตามกฎหมายไทย ..	164
7.1	ปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย	164

7.2 ปัญหาที่เกิดจากศาลมิได้แยกประเด็นเรื่องโจทก์จำเลย
ทำสัญญาตามฟ้องหรือไม่ กับประเด็นเรื่องโจทก์จำเลย
มีนิติสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ออกจากกัน 165

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 167

บรรณานุกรม 181

ประวัติผู้เขียน 185